चत्वारि वृथा दानानि षोडश । तान्यहं संप्रवक्ष्यामि यथावदनुपूर्वशः । अपुत्रस्य१ वृथाजन्म धर्मबाह्या नराः२ सदा । परपाकं सदाश्नन्ति३ परतापरताश्च४ ये । देव पितृविहीनं१ यत् ईश्वरेभ्यः स्वदोषतः२ । दत्त्वानुकीर्तनाच्चैव३ वेदाग्निव्रतत्यागिने४ । अन्यायोपार्जितं दानं५ व्यर्थं ब्रह्महणे६ तथा । गुरुवेऽनृतवक्त्रे ७यत् स्तेनाय८ पतिताय९ च । कृतघ्नाय१० च यद्दत्तं सर्वदा ब्रह्मविद्विषे ११। याचकाय१२ च सर्वस्य वृषल्याः पतये१३ तथा । परिचारकाय१४ भृत्याय१५ सर्वत्र पिशुनाय१६ च । इत्येतानि तु राजेन्द्र ! वृथा दानानि षोडश" ।

दानव पु० दनोरपत्यम् अण् । कश्यपपत्न्याः दक्षकन्याभेदस्य दनोरपत्ये । १दानवाश्च भा०आ०६५अ०उक्ता यथा "चत्वारिंशद्दनोः पुत्राः ख्याताः सर्वत्र भारत ! । तेषां प्रथमतो राजा विप्रचित्तिर्महायशाः । शंबरो नमुचिश्चैव पुलोमा चेति विश्रुतः । असिलोमा च केशी च दुर्जयश्चैव दानवः । अयःशिरा अश्वशिरा अश्वशङ्कुश्च वीर्यवान् । तथा गगनमूर्द्धा च वेगवान् केतुमांश्च सः । स्वर्भानुरश्वोऽश्वपतिर्वृषपर्वाजकस्तथा । अश्वग्रीवश्च सूक्ष्मश्च तुहुण्डश्च महाबलः । एकपादेकवक्त्रश्च विरूपाक्षमहोदरौ । निचन्द्रश्च निशुम्भश्च कुपटः कपटस्तथा । शरभः शलभश्चैव सूर्य्यचन्द्रमसौ तथा । एते ख्याता दनोर्वंशे दानवाः परिकीर्त्तिताः" "दानवांश्च विबुधा विजिग्यिरे" माघः । दानवस्येदम् अण् । २दानवसम्बन्धिनि त्रि० स्त्रियां ङीप् । "मायाश्चास्मै ददौ सर्वाः दानवीः काममोहिता" हरिवं० १६३अ० ।

दानवगुरु पु० ६त० । शुक्राचार्य्ये

दानवज्र पु० दैवे गान्धर्वे च वैश्यजातिके अश्वभेदे । "देवगन्धर्ववाहास्ते दिव्यवर्णा मनोजवाः । क्षीणाक्षीणा भवन्त्येते न हीयन्ते च रंहसः । पुरा कृतं महेन्द्रस्य वज्रं वृत्तनिबर्हणम् । दशधा शतधा चैव तच्छीर्णं वृत्रमूर्द्धनि । ततो भागीकृतो देवैर्वज्रभाग उपास्यते । लोके यशोधनं किञ्चित् सा वै वज्रतनुः स्मृता । वज्रपाणिर्ब्राह्मणः स्यात् क्षत्रं वज्ररथं स्मृतम् । वैश्या वै दानवज्राश्च कर्मवज्रा यवीयसः । क्षत्रं वज्रस्य भागेन अवध्या वाजिनः स्मृताः । रथाङ्गं वडवा सूते शूराश्चाश्वेषु ये मताः । कामवर्णाः कामजवाः कामतः समुपस्थिताः । इति गन्धर्वजा कामं पूरयिष्यन्ति ते हयाः" भा०आ०१७०अ० ।

दानवारि पु०६त० । १देवे २विष्णौ च । दानं गजमदरूपं वारि । ३गजमदजले न० । "सेनाचरीभवदिभाननदानवारिवासेन यस्य जनिताऽसुरभी रणश्रीः" नैष० "कटस्थलप्रोषितदानवारिभिः" माघः ।

दानवीर पु० १वीररसभेदे तदाश्रये २नायकभेदे च । "स च दानधर्मयुद्धैर्दयया च समन्वितश्चतुर्द्धा स्यात्" । स च वीरः दानवीरो धर्मवीरो दयावीरो युद्धवीरश्चेति चतुर्विधः तत्र दानवीरो यथा परशुरामः । "त्यागः सप्तसमुद्रमुद्रितमहीनिर्व्याजदानावधिरिति" अत्र परशुरामस्य त्यागे उत्साहः स्थायी भावः । सम्प्रदानब्राह्मणैरालम्बनविभावैः सत्वाध्यवसायादिभिश्चोद्दीपनविभावैर्विभावितः सर्वस्वत्यागादिभिरनुभावितो हर्षधृत्यादिभिः सञ्चारिभिः पुष्टिं नीतो दानवीरतां भजते" सा० द० ।

दानवेय पु०दन्वाः अपत्यं दनु–स्त्रियां मनुष्यजातित्वात् ऊङ् । ततः "स्त्रीभ्यो ढक्" पा० ढक् । दनुनाम्न्या दक्षकन्याया अपत्ये "दैतेया दानवेयाश्च किमिच्छन्ति पराक्रमात्" हरिवं०२२१अ० "विष्णुना निहतेष्वेव दानवेयेषु ते हताः" भा०क०७३अ० ।

दानशील त्रि० दानं शीलं सततमनुष्ठानं यस्य । बहुदातरि "यत् फलं दानशीलश्च क्षमाशीलश्च यत् फलम्" भा० भी० १२० अ० ।

दानशौण्ड त्रि० दाने शौण्डः दक्षः । बहुप्रदे अमरः "निर्गुणोऽपि विमुखो न भूपतेर्दानशौण्डमनसः पुरोऽभवत्" माघः ।

दानसागर पु० गौडदेशप्रसिद्धे भूम्यासनानादीनां षोडशानां पदार्थानां प्रत्येकं षोड़शसंख्यान्विते देयद्रव्यभेदे । "यः कश्चित् कुरुते देवि ! ग्रहणे दानसागरम् । वृषोत्सर्गं महादानं यत् किञ्चित् पृथिवीतले" कामधेनुत० २५ पटले । दानानां सागर इव प्रतिपादकतया आधार इव । २तुलापुरुषादिमहादानानां विधानज्ञापके स्मृतिनिबन्धभेदे ।

दानयोग्य त्रि० ६त० । दानशब्दोक्ते दानस्य पात्रे ।

दानीय त्रि०दीयतेऽस्मै दा–बा०सम्प्रदाने अनीयर् । १सम्प्रदाने । "दानीयः प्रभवो लयः" मुग्ध० । दानमर्हति यत् । २दानयोग्ये दानपात्रे च ।

दानु त्रि० दा–दाने दो–खण्डने वा कर्त्तरि नु । १दातरि २विक्रान्ते मेदि० । ३वायौ ४सुखे च संक्षिप्तसा० उणा० । ५दानवे च । "दानुं शयानं स जनास रन्द्रः" ऋ०